

קודם לכן ודאי שקדושתה הוא קדושת דמים כמו כל קדשי בדק הבית, ואם מועל בה יוצאת לחולין (ח' מרן ד"ו הלוי דף פב).

בה מועלין ואין מועלין באפרה, ודורשים זה ממה שכתוב בה 'חטאת היא', שדוקא בחייה יש לו דין חטאת לענין מעילה אבל לא לאחר שריפתה (קרבן העדה, וגורם כך בניסוח הגמ', וכן הוא בגמ' מנחות נא, ב), ואף שגם בשאר קרבנות בלא שום דרשה אנו אומרים שאין בהם מעילה כשהם נעשים אפר, הוצרכו למיעוט מיוחד לפרה, הואיל ופרה עיקר מצוותה היא באפרה שמוזן ממנו על הטמא, או שאינו דומה לשאר קרבנות שבשריפתן כבר נעשה מצוותן (ראה פסחים כו, א) ששוב אין בהם מעילה, אבל בפרה לא נעשית מצוותה עד אחרי הזיית האפר (תוס' מנחות נב, א ד"ה ואין), ואף שמצד השם 'חטאת' שבה שממנו נלמד האיסור מעילה נעשית מצוותה כבר בשריפתה, מכל מקום אין המעילה שלו מצד מצוותו מדין קרבן, אלא מצד קניינו לגבוה מדין קדשי בדק הבית, על כן לא שייך לדון בו שיפטר מחמת שנעשית מצוותו (ח' רבינו חיים הלוי מעילה ב, ה).

כיון שנגדרו גזרו שלא ימעלו בה, כיון שראו חכמים שנזהרים לא להשתמש באפר לשימוש חול, ביטלו את גזירתם וחזרו והעמידו אותו על דין תורה (תקלין חדתי; רמב"ם בפיאה"ש), שאם תיקנו דבר לצורך ענין מסוים, אם בטל הטעם יש כח בידם לבטל את הגזירה (קרבן אורה מנחות נב, א), ויש שביאר, שראו חכמים שמי שספק לו אם טמא, היה גודר את עצמו שלא להזהר עליו מהאפר כדי שלא יבוא לידי מעילה, ועל כן תיקנו שלא ימעלו בה (קרבן העדה, תקלין חדתי, ע"פ גמ' מנחות נב, א), ולדעה זו, הואיל ותיקנו שלא יטמא, אינו יכול לבוא בית דין אחר ולחזור ולאסור אלא אם כן גדול בחכמה ובמנין, אבל לדעה ראשונה לא תיקנו שלא יטמא ורק חזרו והעמידו על דין תורה (הר אפרים).

פרק שמיני - כל הרוקין

משנה. כל הרוקין הנמצאים בירושלים טהורין, שרוב הנמצאים שם טהורים והולכים אחרי הרוב (קרבן העדה; תקלין חדתי), ואף שבשאר מקומות שגזרו בהם טומאה היו הרוב טהורים, בירושלים היו הטמאים מיעוט שאינו מצוי ולא חששו החכמים לזה כלל (תפארת ישראל יכין, א), וגויים שגזרו עליהם חכמים טומאה אף אם לא ראו מעולם (ראה שבת ז, ב), גם לא היו מצויים בירושלים (מאירי).

כל הכלים הנמצאים בירושלים וכו' רבי יוסי אומר כולן טהורין, שלא גזרו על ספק טומאה בירושלים (תקלין חדתי), ואפילו מצאן בדרך ירידתן לבית הטבילה, שאפשר שהלך לשם להטביל כלי אחר טמא, והיה בידו עוד כלי אחר ונפל ממנו (מאירי).

חזין מן הסל והמגריפה והמריצה המיוחדין לקברות, שכלים אלו ששימושם הוא בטומאה, לא היו מטבילין אותם כלל (תלמיד הרשב"ש).

סבין שנמצאת בארבעה עשר שוחט בה מיד - שודאי שבעליה הטבילוה מאתמול וכבר היה לה הערב שמש ועכשיו היא טהורה לגמרי (תקלין חדתי), ואין לחוש שכבר אבד מאתמול, שבשעת הרגל שמצויים בירושלים עם רב, בודאי נמצאה סמוך לנפילתה (רש"י פסחים ע, א). ואף שלא גזרו ספק טומאה על כלים הנמצאים בירושלים (ראה להלן ע"ב), היינו בשאר כלים, אבל סכינים העומדים לשחיטת קדשים גזרו עליהם טומאה מספק משום חומרת הקדשים, מלבד בזמנים המפורשים במשנה (רמב"ם אבות הטומאות יג, ה).

דבר תורה הוא שתהא בא מן הציבור, הייתי אומר יגבו לה, כלומר שמדין תורה היו עושים מגבית מיוחדת מהציבור לצורך החביתין ולא לקוחים אותה מתרומת הלשכה (קרבן העדה ותקלין חדתי), שהרי מעיקר הדין אינה באה מתרומת הלשכה, שהיא נגבית רק לצורך קרבנות הציבור שקבוע להם זמן, אבל החביתין אינו קרבן ציבור כל כך (קרבן אורה מנחות נא, ב), שאין הציבור מביאים אותו בשביל עצמם אלא לכפרת הכהן גדול שמת (ע"פ ח' הגר"ח מנחות שם).

ויש גורסים 'דבר תורה הוא וכו' כיון דחזי דקא מידחקה לשכה, הייתי אומר יגבו לה מן הירושין, כיון דחזי דפשעי בה, התקינו שתהא באה מתרומת הלשכה' (מהר"א פולדא; ר"ש סירילא, ע"פ הבבלי מנחות שם), כלומר שמן התורה באה משל ציבור מתרומת הלשכה, וכיון שראו חכמים שנדחת הלשכה בכך, שבימי בית שני היו מתים הכהנים גדולים תדיר, התקינו שיבוא משל יורשי הכהן גדול [שהיו מביאים את דמיה ומוסרים אותו לציבור לקנות בו המנחה, שלא לעקור דין תורה שבאה משל ציבור (קרבן אורה שם)], וכיון שראו חכמים שהיו היוורשים מזלזלים בזה ופעמים לא היו מביאים (רש"י שם), שלא חששו לו כל כך הואיל ולא היתה באה לחובת עצמם אלא לחובת אביהם (רבינו גרשום מנחות נב, א), חזרו והעמידו אותו על דין תורה שתהא באה מתרומת הלשכה (רש"י שם).

שלימה בשחריית ושלימה בין הערבים, או שלימה בשחריית וקטילה בין הערבים, שיש להסתפק בכהן גדול שמקריב מחציתו בבוקר ומחציתו בין הערבים, האם הוא קרבן אחד שמתחילה הקרבתו בבוקר ומסתיימת בין הערבים, ולפי זה בכהן גדול שמת שאמרה תורה שיש להקריבו שלם פעם אחת ביום, כל העישרון באותו הזמן, או שבכל כהן גדול הם שתי קרבנות ששיעורם הוא חצי עישרון בבוקר וחצי בין הערבים, ולפי זה כשמת הכהן גדול שאמרה תורה להביא עישרון שלם, הרי הוא מקריב קרבן אחד שלם בבוקר ואחד שלם בין הערבים (נתיבות הקודש מנחות נב, א).

שני קומצין בשחריית ושני קומצין בין הערבים, או קומצין אחת בשחריית וקומצין אחת בין הערבים, מסתפקת הגמ' לדעת אבא יוסי בן דוסתאי (מנחות נב, א) שהיה מפריש ממנו שתי קמצים, והיה מקריב אחד שלם בבוקר ואחד בין הערבים, שלדעתו אין מקריבים חצי קומץ [כדעת רבנן (שם) שהיה מפריש קומץ אחד ומקריב מחציתו בבוקר ומחציתו בין הערבים], אם כשמת הכהן גדול שהיו מקריבים שיעור שלם בבוקר ושיעור של בין הערבים האם יש להקריב על כל אחד שתי קמצים, או שמספיק לכל אחד קומץ אחד (קרבן העדה). ובהגהות הגר"א גרס 'קומצין בשחריית וקומצין בין הערבים או חצי קומצין בשחריית וחצי קומצין בין הערבים', וספק הגמ' הוא לדעת רבנן שהכהן גדול היה מקריב חצי קומץ בבוקר לחצי שיעור, האם במקום שמת שמקריבים בבוקר שיעור שלם האם מביאים עליו קומץ שלם (תקלין חדתי, ע"פ גמ' מנחות נב, א), אבל לדעת אבא יוסי אין להסתפק, שלא מצאנו בשום מקום שתי קמצים לקרבן אחד (רש"י שם נב, ב, וראה בגמ' שם שנפסח הספק לענין שמן ולבונה שאינו כופל מידתו).

והא תני חטאת מלמד שמועלין בה, ולא בא כאן כדי ללמד אותנו שמועלים בה, שאינה שונה פרת חטאת מכל קדשי בדק הבית שיש בה מעילה, אלא שפרה יש לה דין חטאת, שאף אם כבר מעל בה עדיין שייך בה מעילה, ואינה יוצאת לחולין כמו בשאר קדשי בדק הבית (תוס' מנחות נא, ב ד"ה חטאת). וכל זה הוא דוקא לאחר שנשחטה או לאחר הזאת דמה שמאז יש עליה תורת חטאת, אבל